

PFN
93302

UP93

ELSAM

Vision

ELSAM vil arbejde for fortsat at være brugerejet og med forbrugeren i centrum.

ELSAM vil arbejde for fortsat at være en dansk, brugerejet og forbrugerstyret organisation, som i et samarbejde med distributionen udbyder energitjenester baseret på el- og kraftvarme. ELSAM vil i sin virksomhed bevidst og systematisk sætte forbrugernes ønsker i højsædet.

ELSAM vil arbejde for fortsat at være demokratisk og samfundsbevidst.

ELSAM vil arbejde for fortsat at være demokratisk opbygget med en demokratisk valgt bestyrelse, der fastlægger de overordnede mål og rammer for virksomheden. ELSAM vil samarbejde åbent med politikere og myndigheder om løsninger til gavn for det danske samfund.

ELSAM vil være miljøbevidst.

ELSAM føler sig medansvarlig over for det lokale og globale miljø. Produktionen vil finde sted på effektive og miljøvenlige produktionsanlæg, og ELSAM vil sammen med distributionen gennemføre en effektiv energirådgivning med henblik på en optimal energianvendelse.

ELSAM vil være omkostningsbevidst og konkurrencedygtig.

ELSAM vil gennem fremsynet planlægning, bygning af moderne kraftværker, rationel drift og global adgang til brændselsmarkedet være omkostningsbevidst, effektiv og konkurrencedygtig både i Danmark og i Nordeuropa.

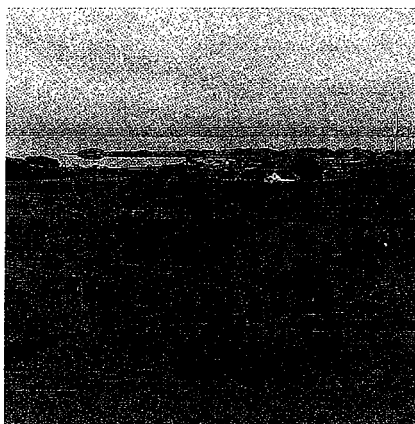

Foto: Gerth Hansen/BIOFOTO

Europa-scenarier 2010

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Det integrerede Europa 2010
3. Frygtens Europa 2010 (og tidligere)
4. Det dis-integrerede Europa 2010 (Fædrelandenes Europa)

1. Indledning

Planlægningen foregår under stor usikkerhed. ELSAM har derfor fortsat det strategiske planlægningsarbejde ved brug af scenarier.

Der er således i samarbejde med Institutet for Fremtidsforskning udarbejdet 3 Europa-scenarier, som beskriver 3 forskellige men sandsynlige udviklingsforløb i perioden frem til år 2010.

Scenarierne viser, at Europas og dermed Danmarks udvikling i denne periode kan bevæge sig i flere endog meget forskellige retninger i forhold til en fortsat og kontinuert udvikling i det nuværende langsomme EF-spor.

2. Det integrerede Europa 2010

Efter integrationspausen i 1992-93 rullede integrationsbølgen igen. De store landes regeringer frygtede, at EF mistede indflydelse over for et dynamisk Fjernøsten og et USA med økonomisk vækst og supermagtsrolle. Denne frygt var drivkraften bag den fortsatte integration, hvor markedskræfterne for alvor blev sluppet løs.

Et økonomisk opsving i 1994 satte gang i investeringerne og genskabte vælgernes tillid til politikerne. Arbejdsløsheden begyndte nemlig at gå ned, og væksten lå i størstedelen af perioden så højt som 3% pr. år.

EF blev i midten af 1990'erne udvidet med de nordiske ansøgerlande (Sverige, Norge og Finland) samt Østrig. Senere fulgte nyttige aftaler med de tidligere kommunistiske lande, der nu var inde i en vækstfase og havde omstillingsprocessen bag sig.

Tidsånden var som nævnt præget af tillid til fremtiden. Velstanden øgedes, markedskræfterne var nøglen til succes. Mange sagde, at det var "jakkesættens" sejr over vadmels-filosoffer, mørkemænd og sværmeriske naturtilbedere. Og noget var der om det. Selvfølgelig skal vi være opmærksomme på miljøet, der er et reelt problem, men vi skal gøre det med fornuft - sammen og i enighed. Enigheden opnåedes i Bruxelles, hvortil beslutningerne naturligvis var flyttet.

Selv det ømtålelige flygtningeproblem mistede betydning. Med økonomisk vækst var der jobs til de fleste af dem, der fik lov at komme ind. Hertil kom, at frygten for borgerkrig i det tidligere Sovjetunionen viste sig ubegrundet.

Miljøet fik det stadig bedre. Reglerne strammedes løbende - pragmatisk og i enighed. Uden de store ideologiske bravader. CO₂-afgifterne i hele Europa øgedes gradvist. Problemet var desuden udviklingslandene. Her forsøgte EF med et vist held at støtte deres CO₂-reduktioner med generøse lån og gaver.

Landbruget var i krise i 1990'erne. Vejen ud af krisen var liberalisering af priserne, afvikling af de urentable brug og ophørsstøtte. I dag står vi derfor med langt færre brug, men de er store, kapitalstærke og anvender den nyeste teknologi - også når det gælder bevarelse af miljøet. Landbruget bør næsten i dag regnes som en del af industrien - næsten.

Elsektoren

Som nævnt var de frie markedskræfter det dominerende troselement. Europas industri-virksomheder skulle konkurrere indbyrdes, derved blev de store og stærke, sådan at de kunne konkurrere på verdensmarkedet. "Særlige nationale hensyn" blev et skældsord. Det gavner helheden at se bort fra dem.

TPA-direktivet blev gennemført i sin mest vidtgående form. Kunderne kunne købe, hvor prisen var rigtig. Konsekvensen var naturligvis benhård konkurrence mellem produktionselskaberne. Mange måtte lukke. Det var også hensigten. Den lavere elpris skabte nemlig arbejdspladser i de virksomheder, hvis konkurrenceevne øgedes af de lavere energiomkostninger.

Stordrift var en anden trossætning i industrien, herunder i elsektoren. Derfor var det ikke nogen overraskelse, at store multinationale energiselskaber ønskede at købe eller bygge produktionskapacitet i Europa, herunder i Danmark.

Markedssituationen efter år 2000 er den, at naturgas i et vist omfang har erstattet kul. De gamle kulproducerende lande har nedlagt miner og køber nu også ind på verdensmarkedet.

Elforbruget i Europa øgedes fortsat. Investeringer i ny kapacitet var og er præget af markedsovervejelser, herunder hensynet til langsigtet gevinst. Der var en tendens til forsøg på at dumpe sig til markedsandele. Det lykkedes lejlighedsvist. Miljøafgifterne steg i et fornuftigt tempo. EF-kommissionens årlige miljøvedtagelser skete i nogenlunde enighed, og produktionselskaberne kunne lægge deres planer på grundlag heraf.

3. Frygtens Europa 2010 (og tidligere)

1990'erne blev en svær tid for Europa. Borgerkrigen i Jugoslavien gav uro i næsten alle Balkan-landene samt i Tyrkiet. De etniske, sproglige og religiøse modsætninger havde blot været i dvale i en periode. Svage regeringer kunne ikke dæmme op for konflikterne. Voldsberetninger optog næsten alle nyhedsudsendelser og skabte selvsagt frygt for fremtiden. Hertil kom udviklingen i de tidligere kommunistiske lande. Man havde tabt troen på, at Europa gik en blot nogenlunde lys fremtid i møde.

Omstillingsprocessen i Østeuropa syntes og synes uendelig. Det er fortsat lande præget af "Wild-West"-regler. Forbrydelser, lovløshed og hurtige penge. Gullash-baroner, der overgår mafiaen, regerer i disse økonomier. I det tidligere Sovjetunionen var og er der stor fattigdom og sporadiske borgerkrige. I de områder, hvor der ikke var konflikter, frygtede man dem med god grund.

Det økonomiske opsving kom ikke i gang i 1994. Økonomerne så igen virkeligheden svigte dem. Det alvorlige var imidlertid de nye bevægelser i mange europæiske lande, protestorganisationer af den ene og den anden slags. "Jakkesættene" var sat ud af spillet af opportunistiske demagoger og guldtunge charmører, der fiskede i de oprørte vælgervande.

Alle EF-kommissionens smukke og rationelle planer blev bremset. Årsagerne var: vilde miljøbevægelser, racistiske organisationer, protester fra udkantsregioner, regionale, etniske mindretal, religiøse fundamentalister samt erhvervslivets skarpe og egoistiske krav.

Valutauro, spekulation, dalende produktion og stigende arbejdsløshed var konsekvensen. Det var en udvikling, der kom som en overraskelse for de mange, der havde set en lys vækstfremtid efter tilbageslaget i begyndelsen af 1990'erne. Ingen tænkte længere på miljøet; der var vigtigere ting på dagsordenen. F.eks. flygtningespørgsmål, hvor det drejede sig om at holde så mange ude som muligt. Det var dog svært, jf. USAs lange grænse til Mexico. Desuden protektionisme. Det var i situationen naturligt at beskytte sin beskæftigelse eller eksportere sin arbejdsløshed.

Landbrugspolitikken bestod nærmest i, at der ingen var. Færre regler og lavere støtte øgede afvandringen. Antallet af "grå" landmænd øgedes desværre.

Danmark lå i Europas rolige hjørne, men frygten var til stede, og konsekvenserne af ufreden og den dårligere økonomi påvirkede os naturligvis.

Elsektoren

De smukke planer om et åbent energimarked i EF lå og samlede støv i Bruxelles. Ligeså CO₂-afgiften på EF-niveau. Det kunne indvendes, at den ikke var så aktuel, når energiforbruget faldt, og der derfor ikke længere var stigende forurening. Der var naturligvis ikke behov for ny produktionskapacitet, men det var desuden også svært at sørge for vedligeholdelsen. Strømsvigt var ikke noget særsyn, heller ikke i Danmark.

Elproduktion var ikke længere politisk interessant. Udviklingen var gået i stå. Ganske vist taltes der om, at Danmark skulle sikre sig en strategisk energikapacitet baseret på ressourcer, der lå inden for landets grænser. Import fra udlandet eller fra Nordsøen kunne blive afbrudt. Denne beredskabstankegang er dog stadig under overvejelse.

Andre steder i Europa var problemet, at man ikke kunne regne med naturgas fra Øst. Der var alt for stor risiko for afbrydelser som følge af afpresning eller væbnede konflikter, jf. i øvrigt olieledningerne i Mellemøsten. Opgaven var at sikre sig inden for sit lands grænser og håbe på bedre tider.

Forsyningssikkerhed, rationalitet, stabilitet og produktion var igen nøgleordene i elsektoren. Der blev lagt mærke til, når det tekniske fungerede blot nogenlunde. De politiske visioner var derimod noget, der hørte fortiden til.

4. Det disintegrerede Europa 2010 (Fædrelandenes Europa)

Ideen om et stadigt snævrere samarbejde i Europa - sigtende på Europas forenede Stater - forekom at være en smuk idé. Problemet var imidlertid, at den kun var statsmændenes drøm. Vælgerne følte ikke noget "Europæisk Fællesskab", og efter den kolde krigs ophør var der heller ikke nogen sikkerhedspolitisk begrundelse.

Der skete drastiske nedskæringer i Bruxelles. Eurokraterne blev fyret uden ceremonier. Samarbejde mellem stater om mange praktiske spørgsmål var fornuftigt. Ideen om at fjerne alle "læhegn" mellem staterne blev derimod anset for dårlig. Jean Monnet og de andre "fædrelandsløse bureaukrater" fik uret, og Charles de Gaulle fik ret: Fædrelandenes Europa.

Det viste sig, at det gik fint med samarbejdet uden Bruxelles' generende mellemkomst. De europæiske lande kom ud af stagnationen i midten af 1990'erne. Med 1% vækst pr. år i økonomien og megen utraditionel jobskabelse sikredes det, at arbejdsløsheden i hvert fald ikke steg.

Omstillingen i Østeuropa lykkedes efterhånden, og interessen for samarbejde østover tiltog derfor. I det tidligere Sovjetunionen viste omstillingen sig derimod at være meget langvarig.

De store problemer var arbejdsløshed, for mange flygtninge og for Danmarks vedkommende den ustabile politiske spillebane. Uden den disciplinerende indflydelse fra Bruxelles fik politikerne igen frit spil til overbudspolitik. Det kan ikke undre, at udlandsgælden igen øgedes faretruende.

Der lanceredes mange planer. Der udarbejdedes f.eks. et grønt nationalregnskab. Det viste, at beskatningen skulle flyttes fra arbejde til råvareforbrug. Der var også tale om et socialt nationalregnskab, der afspejlede livskvalitet.

Landbrugspolitikken blev stille og roligt forvandlet til miljøpolitik og herlighedsværdi. Bymenneskets drøm om natur, der var til at opholde sig i. Det skulle se ægte og miljørigtigt ud. Landbrugsjord som produktionsfaktor var derimod ikke på mode.

Danmark har løst sit fødevareproblem, nu skal vi gøre Danmark smukt og miljørigtigt - var holdningen.

Elsektoren

Den gennemførelse af "nærhedsprincippet", der blev den spontane konsekvens af afskaffelsen af EURO-hysteriet, skabte stor politisk opmærksomhed omkring elsektoren.

Der var nu frit slag for fremsynede forslag om, at Danmark burde være et foregangsland. Det kunne være social forsorg, landskabspleje, bymiljø eller energipolitik.

TPA-direktivet blev ikke vedtaget, og der kom heller ikke nogen harmoniseret CO₂-afgift, men Danmark valgte at gå foran og vise de andre, hvilken ansvarlighed danske politikere havde over for det globale miljø.

Elsektoren blev gennempolitiseret. Driftsøkonomiske overvejelser spillede så at sige ingen rolle. Økonomi og planlægning var kun et lille skræp i det politiske kor, hvor chancen for succes gik via lobbyvirksomhed, mediebevidsthed og forstillelse. Politikerleden bredte sig i alle brancher, og mange virksomheder overvejede nøje, om de skulle holde sig uden for slagsmålet, eller om det var klogere at kaste sig ud i det.

Den langsigtede planlægning var under sådanne vilkår umulig, og saglige overvejelser havde ikke den store vægt. Der var en hær af eksperter og konsulenter, der på videnskabelig basis kunne nå til et hvilket som helst resultat.

Elsektoren blev detailstyret af det offentlige. Der var tale om at sammenlægge gas-, fjernvarme- og elsektoren til kommunale energiselskaber. Desuden forslag om at alle kabler skulle dybt ned i jorden, og at alle større byer blev forbeholdt elbiler.

Der var mange forgæves strukturovervejelser i elsektoren. ELSAM koncentrerede sig om sine egne forbrugere. Storebæltskablet, der blev taget i brug i 1997, var en politisk succes. Importen fra nabolandene dalede derimod - uanset væksten i elforbruget.